

Kiss Judit Ágnes – Mesterházi Mónika – Miklya Luzsányi Mónika
Molnár Krisztina Rita – Szabó T. Anna – Tóth Krisztina

Magyar

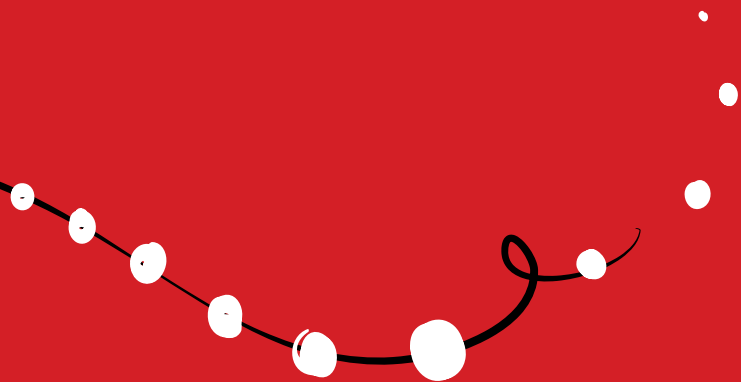
mesék

LÁ
ZÁ
DÓ

Lányoknak

MÓRA

25 NŐ
TÖRTÉNETE

25 NŐ TÖRTÉNETE

25 NŐ TÖRTÉNETE

MÓRA KÖNYVKIADÓ

A könyvtervet készítette: Hitka Viktória

Szakmai lektor: Fisli Éva

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánossághoz közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezménnyel megrendelheti webáruházunkban:

www.mora.hu

Ez a könyv Amber Graphic (120 g) papírra készült.

ARCTIC PAPER

Szöveg © Kiss Judit Ágnes, Mesterházi Mónika, Miklya Luzsányi Mónika, Molnár Krisztina Rita, Szabó T. Anna, Tóth Krisztina, 2018
Illusztráció © Békés Rozi, Bódi Kati, Bölecz Lilla, Hitka Viktória, Kőszeghy Csilla, Makhult Gabi, Molnár Jacqueline, Nagy Diána, Rofusz Kinga, Sásdi Laura, Schall Eszter, Szegedi Katalin, 2018
© Móra Könyvkiadó, 2018

TARTALOM

KIRÁLYLÁNY SZÜRKE KÖNTÖSBEN • ÁRPÁD-HÁZI SZENT ERZSÉBET	6
MUNKÁCS VÉDŐJE • ZRÍNYI ILONA	10
A LÁNY, AKI HEGEDŰKKEL BABÁZOTT, ÉS MINDENKIT LEPIPÁLT • CZINKA PANNA	14
ANGYALKERT TÜNDÉRE • BRUNSZVIK TERÉZ	18
AZ ERDÉLYI ASSZONY, AKI VILÁGGÁ MENT • WESSELÉNYI POLIXÉNA	22
AZ ÁLRUHÁS KATONA • BÁNYAI JÚLIA	26
AZ ELSŐ MAGYAR DOKTORNŐ • HUGONNAI VILMA	30
AZ IGAZI HAMUPIPÓKE • JÁSZAI MARI	34
AZ ELSŐ NŐI NAGYKÖVET • BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA	38
AZ IGAZ TESTVÉR • SLACHTA MARGIT	42
KANNIBÁLOK KÖZÖTT • MOLNÁR MÁRIA	46
A KRISTÁLYOK TITKA • VENDL MÁRIA	50
A HÓKIRÁLYNŐ • KOL ERZSÉBET	54
ASSZONY A TETŐN • PÉCSI ESZTER	58
„NE KÉRDEZD, KI VOLTAM” • KARÁDY KATALIN	62
„JÁTSZANI SZERETEK” • GOBBI HILDA	66
BÁTOR ASSZONY FÉNYKÉPEZŐGÉPPLEL • ATA KANDÓ	70
A LÁNY, AKI NEM FÉLT A HALÁLTÓL • POLCZ ALAINE	74
AZ ÚTVESZTŐ KÉPEI • ORSZÁG LILI	78
„ÉN MINDIG ÉN VOLTAM” • MÉSZÁROS MÁRTA	82
HEGYEN-VÖLGYÖN ÁT • MONSPART SAROLTA	86
AKI MINDIG TALPRA ESIK • PÉTERFY BORI	90
A LEGFIATALABB NAGYMESTER • POLGÁR JUDIT	94
MOSOLYKA • HOZLEITER FANNY	98
A CSILLAGOKTÓL A SEJTEKIG • KIRÁLY SZILVIA	102
A SZERKESZTŐ UTÓSZAVA	106
SZERZŐK	108
ILLUSZTRÁTOROK	111
MECÉNÁSOK	112

KIRÁLYLÁNY SZÜRKE KÖNTÖSBEN

ÁRPÁD-HÁZI SZENT ERZSÉBET

Sárospatak vagy Pozsony (Szlovákia), 1207. július 7.? -
Marburg (Németország), 1231. november 17.

SZERZŐ: Molnár Krisztina Rita
ILLUSZTRÁTOR: Nagy Diána

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy királyné. Más volt, mint a mesék királynéi, sőt más, mint a többiek, akikkel egy időben élt. Manapság is akad egy-két királyné, de az ő életük már nem különbözik annyira egy sarki fűszeres vagy földrajztanár gyerekének mindennapjaitól, hiszen ezek a lányok is farmerban és edzőcipőben járnak, és meg kell írniuk a nyelvtanleckét.

A mi királynénk a középkorban született. Akkoriban egy király lányának születni olyan kiváltságokkal járt, amit egy szegényebb sorban élő család gyereke el sem mert képzelni. Erzsébet - mert így nevezték - II. András magyar király és Merániai Gertrúd harmadik gyermeke volt. Középső gyerek, mert végül öten lettek testvérek. Középső gyereknek lenni pedig nem könnyű.

Erzsébet különleges volt, amit a legendák szerint már születése előtt sejteni lehetett. Ezt jósolta az 1206-ban rendezett wartburgi dalnokverseny egyik résztvevője, Klingsor is. Az erdélyi szász költő és csillagjós nem csupán Erzsébet születését jóvámondta, hanem azt is, hogy szent lesz,

és a wartburgi „fejedelemnek a fiához adják majd feleségül, szentségét hírül véve az egész föld ujjongani és örvendezni fog”.

Erzsébet nem sokáig maradhatott szerető családjában, mert a kor szokásai szerint négyéves (!) korában eljegyezték I. Hermann tartománygróf fiával. Ma valószínűleg elborzadnánk a gondolattól, hogy egy ennyire kicsi gyereket elengednek a szülei egy messzi-messzi vidékre, ahol majd grófné lesz, ha felnő. Akkor is nehéz ezt elfogadnunk, ha I. Hermann ígéretet tett II. Andrásnak, hogy nagyon vigyáznak majd a kislányra, és igazán jó nevelést biztosítanak a számára.

Így került a kis Erzsébet Wartburg várába. Épp oda, ahol születése előtt a dalnokverseny zajlott. Nem kérdezte tőle senki, szeretné-e elhagyni szülőföldjét, szüleit és testvéreit - nélküle döntöttek a sorsáról. Épp csak hat éves lett, amikor közölték vele, hogy édesanyja, Gertrúd meghalt - a magyar főurak meggyilkolták. (Katona József *Bánk bán* című drámája szól erről a bonyolult és szomorú történelmi eseményről.) Nem csoda, hogy a kislányt ezek után rémálmok gyötörték. Tíz éves volt, amikor vőlegénye, a beteges Hermann is meghalt. Ám a tartománygróf nem tett le arról, hogy az egyik fia magyar királynét vegyen feleségül. Hermann öccse, Lajos, Erzsébet gyerekkori játszótársa lett az új jövendőbeli. Pár évvel később, Erzsébet tizennégy éves korában megtartották az esküvőt. Mindketten boldogok voltak - pedig ez nem gyakran fordult elő abban a korban, amikor a szülők vagyon és hatalom alapján választottak házastársat a gyerekeiknek.

Erzsébet hűséges felesége volt Lajosnak. Gyors egymásutánban három gyermeknek adott életet. Emellett komolyan vette kereszténységét is, ami - bármily meglepő - nem számított mindennaposnak a keresztény középkorban. Akkor ugyanis a kereszténység nem szabad választás kérdése volt, hanem mindenkinek kötelező vallásgyakorlat. A társadalmi ranglétra tetején állók isteni adománynak tekintették kiváltságaikat. Többségük nem nagyon akart Jézusra hasonlítani az elesettekkel való együttérzésben, a szegények gyámolításában.

Nem így Erzsébet. Szerényen élt, gyakran böjtölt, sokat imádkozott - és egy percre sem feledkezett meg a szegény sorban élőkről. Első gyermeke

születése után menedékhelyet hozott létre az árváknak. Második gyermeke születéséért hálából kórházat alapított, ahol maga is részt vett a súlyos betegek ápolásában. A kor legfélelmetesebb fertőző betegsége, a lepra sem ijesztette el a feladatától. „Semmiel sem félt tőlük jobban, mint az épektől... az egyik leprás asszonyt, akinek az emberek még a látásától is visszarettentek, felemelte és betakarta, fekélyeit ruháival kötözte be, orvosságokkal gyógyította.”

Amikor Lajos csatlakozott a Szentföld védelmére induló keresztes hadjáratához, Erzsébet vette át tőle a tartomány vezetését. A tomboló éhínségek és járványok idején a népet Wartburg éléstáraiból látta el élelemmel. Férje rokonai azonban dühösen fogadták jó cselekedeteit, mert pazarlásnak tekintették az adakozást. Amikor Lajos elesett, és Erzsébet húszévesen megözvegyült, két sógora megfosztotta a birtok után jogosan neki járó jövedelmektől.

A nevéhez fűződő legendák közül a leghíresebb a rózsacsoda. A történet szerint „egy téli napon Erzsébet kötényébe rejtve egy kosár kenyeret vitt az éhezőknek. Amikor sógora meglátta őt, számon kérte rajta, mit rejtet. Erzsébet azt felelte: csak rózsákat. És amikor megmutatta a kötényt, valóban virágzó rózsákkal volt tele”.

Helyzete tarthatatlanná vált Wartburg várában. Egy hideg októberi napon megszökött gyermekeivel. Marburgba költözött. Bár apja, II. András szerette volna, ha visszatér Magyarországra, Erzsébet inkább Assisi Szent Ferenc harmadrendjébe lépett be - Németföldön elsőként. Szegénységi fogadalmat tett, és haláláig a ferencesek egyszerű, szürke csuháját viselte. Fonással tartotta el magát. A legyengült szervezetű, törékeny asszony három nappal előre megjósolta halálát.

Négy évvel később avatták szentté, ma is Európa-szerte a pékek, a kol-dusok és a csipkeverők védőszentjeként tisztelik. Számos képzőművészeti, szépirodalmi és zenemű ábrázolja bátor életét. Tiszteletére nevezték el 1931-ben a budapesti Rózsák terét. Márk Gergely, az egyik leghíresebb magyar rózsanevelő neki szánta az *Árpád-házi Szent Erzsébet emléke* nevű rózsafajtát.

A LÁNY, AKI HEGEDŰKKEL BABÁZOTT, ÉS MINDENKIT LEPIPÁLT

Sajógömör (Szlovákia), 1711. –
Sajógömör (Szlovákia), 1772.

SZERZŐ: Molnár Krisztina Rita
ILLUSZTRÁTOR: Bölecz Lilla

„Bűbájol a ringatója,
Bolondít a keserűje.”

ENDRÓDI SÁNDOR:
Cinka Panna hegedűje (1897)

Egyszer rég, több mint háromszáz éve született egy lány. Ha nem született volna, nem is mondanám. Czinka Pannának hívták. Már a neve is mesebeli, úgy hangzik, mintha egy író találta volna ki egy muzsikusnak – de Czinka Pannát nem a képzelet szülte.

Czinka Panna cigány lány volt, az édesapja, a nagypapa is zenélt. A nagypapa nem más volt, mint Barna Mihály, az első nevezetes cigányzenész, aki 1737-ben egy főúri lakodalom alkalmával rendezett zenei versenyen úgy hegedült, hogy annak híre szárnyra kelt, és onnantól kezdve a nagypapa nem győzött eleget tenni a meghívásoknak. Akkoriban a cigányzenészek még nem azt a ma ismert, tizenkilencedik században elterjedt, népies műzenét játszották, amit manapság cigányzenének

nevezünk, sokkal inkább a korban népszerű verbunkos, klasszikus és saját műveket.

Barna Mihály fia, Panna apja is hegedűs volt. Nem csoda hát, hogy Panna kislány korában nem babákkal, hanem az otthonukban található hegedűkkel játszott. Hát persze! Egy hegedű valóban olyan, mint egy csodálatos, törékeny baba. És meg is lehet szólaltatni!

Panna igen korán elsajátította a hegedülés tudományát. Kilencéves korában már olyan tisztán játszott, hogy híre hamar elterjedt a gömöri földbirtokosok között is. Úgy döntöttek hát, hogy kitaníttatják Pannát. Rozsnyóra küldték a jeles városi karmesterhez hangszerelést, zeneszerzést tanulni, az ehhez szükséges tandíjat pedig maguk adták össze. Tizenkét éves korára Czinka Panna hegedűjátéka mindenkit elkápráztatott.

Tizennégy évesen férjhez ment egy Dányiho nevezetű szegkovácshoz, aki maga is zenélt: viola da gambán, hathúrú „térdhegedűn”, ami leginkább a mai csellóhoz hasonlít. Mivel férje testvérei is zenészek voltak, hamarosan, 1728-ban megalapították az első magyar cigányzenekart, melyben két hegedűs – egy primás és egy kontra –, egy cimbalmos és egy bőgős játszott. Gondolhatjuk, ki vitte a zenekarban a primét. Persze hogy nem más, mint a tizenhét éves Czinka Panna! Tehetsége bizonyára erőssé és határozottá tette, hiszen a zenekarban férfiakat irányított lány léte – egy olyan korban, amelyikben ez épp fordítva volt szokásos. Legfőbb támogatója továbbra is a gömöri földbirtokos, Lányi János maradt. Panna és férje földet, Sajó-parti házat kaptak tőle, ráadásnak két évente egy rend új vörös ruhát.

Czinka Panna ezek után úgy élt, mintha két élete lett volna. Egy hagyományos családanya élete, és egy keményen dolgozó, rendkívüli tehetséggel megáldott nőé – akinek, ha művészetét gyakorolta, férfivá kellett válnia. Egyfelől ellátta családját, melyben hamarosan öt gyerek – négy fiú és egy lány – szaladgált a szoknyája körül. Ha végzett a házimunkával, segített férjének a kovácsműhelyben. Másfelől zenét írt, dalokat szerzett, fellépett a zenekarral – egyre több helyen, egyre messzebb, és egyre

gyakrabban. A zenekarban ő volt az elsőhegedős, vagyis ő vezette a zenekart. Mivel ez férfimunkának számított – férfiruhában játszott. Pipázott is, méghozzá rövid szárú pipát szeretett szívni. Az nem zavarta a hegedülésben.

Ezek után biztos felmerül bennetek is a kérdés: jó, jó, de hát hogy nézett ki ez a mesés életű Czinka Panna? Szép és karcsú volt? A napra lehetett nézni, de rá nem? Vagy erős vállú lehetett, markáns arcú, mint egy férfi? Bármennyire kíváncsiak is volnánk erre, nem tudjuk a választ. És nem csak azért, mert akkoriban még nem készültek fényképek. A szemtanúk elbeszélései is ellentmondásosak. Voltak, akik úgy írták le őt, mint ragyogó szemű, csodálatos teremtetést – és akadtak, akik azt állították, hogy csúnya, golyvától vastag nyakú, ragyás bőrű asszony volt. És lehetséges, hogy mindenkinek igaza van – ha voltak is szépséghibái, egész biztos, hogy a hegedülés szenvedélye játék közben megszépítette az arcát.

Dalai sajnos szintén nem maradtak fenn. Csupán néhány sejtelmes, szomorú cím: *Háromszáz özvegy nótája*, *Halotti tánc*, *Ősapáink dala*. Kár, hogy csak elképzelni tudjuk, miről szólhattak, hogyan hangozhattak ezek a titokzatos dallamok.

Amikor Panna, az első cigányzenekar prímása meghalt, utolsó kívánsága szerint díszruhájában, gyémántgyűrűjével az ujján temették el. Végrendeletében azt kérte, hogy leghűbb társát, szeretett hegedűjét vele együtt helyezték a sírba.

AZ ELSŐ MAGYAR DOKTORNŐ

HUGONNAI VILMA

Nagytétény, 1847. szeptember 30. -
Budapest, 1922. március 25.

SZERZŐ: Kiss Judit Ágnes
ILLUSZTRÁTOR: Bódi Kati

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy elszegényedett családból származó grófkisasszony, akit Vilmának hívtak. Nagyon szeretett tanulni. Igen ám, de akkoriban, az 1860-as években egy nő még nem szerezhette egyetemi diplomát Magyarországon. Azt mondták, az a dolga, hogy férjhez menjen, és gyerekeket szüljön. Így hát Vilmát is férjhez adták, mihelyt betöltötte a tizennyolcadik évét. Annak rendje és módja szerint várandós lett, és talán a nehéz szülés miatt egyre jobban kezdte érdekelni a természettudomány mellett az orvoslás, főleg a nőgyógyászat. Már huszonöt éves volt, és csak otthon képezhette magát.

Egy nap aztán olvasott egy újságcikket arról, hogy Svájcban az egyetemek megnyitották kapuikat a nők előtt is. Több se kellett Vilmának. Öszszecsomagolt, és meg sem állt Zürichig, ahol beiratkozott az orvosi karra. Otthonról egy fillért sem vihett magával, mert sem a férje, sem az apja nem támogatta, hogy tanuljon. Még azt sem engedték meg, hogy hatéves kislánya vele menjen. De Vilmát ez sem tántoríthatta el a szándékától. A tanulás mellett az egyetem klinikáján vállalt ápolónői és szülésznői munkát. Így

is kiváló eredménnyel diplomázott. Miután orvosi gyakorlatával végzett a kórház sebészetén, hazautazott Magyarországra. Hiába várta volna gyors karrier Svájcban, nagyon hiányzott neki a fia, akit addig csak az iskolai szünetekben láthatott.

Itthon azonban nem örültek a doktornőnek, nem tekintették érvényesnek a diplomáját sem. A vallás- és közoktatásügyi miniszter először arra hivatkozott, hogy Vilmának nincs érettségije. Az ekkor 34 éves asszony válaszul letette az érettségit. A miniszter erre azt a kifogást találta, hogy a nők nem tanulhatnak együtt a férfiakkal, külön női egyetem pedig nem létezik. Vilma megpróbálta személyesen meggyőzni Trefort Ágostont, de hiába. Naplójában az asszony részletesen ír a találkozásukról. „Mind a két audiencián, melyekben a kegyelmes Úrnál részesültem, hangsúlyoztatta, hogy a nők felforgatnák az államot, ha a tudományos téren egyenjogúsítatnának a férfiakkal. De meg micsoda alapokon nyugodnék azon állam, melyet egynéhány intelligens nő felforgathatna? Szégyelleném, ha csak ugyan ilyen államnak volnék gyermeke - mondtam erre.”

A miniszter azt javasolta Vilmának, végezze el a bábaképzőt, hiszen ott nők tanulnak, aztán dolgozzon orvosként érvényes magyar diploma nélkül. Azt is megígérte, hogy a szabályszegésért nem fogja senki megbüntetni. Vilma azonban nem használta ki ezt a kikaput. Elvégezte a bábaképzőt, de az ottani végzettségének megfelelően csak szülésznőként dolgozott. A férjének egyre kevésbé volt ínyére, hogy az asszonynak munkája és saját keresete van, így sok vita után elváltak. Most aztán az egész ország görbén nézett rá, amiért önállóan élt, és senki nem tartotta el.

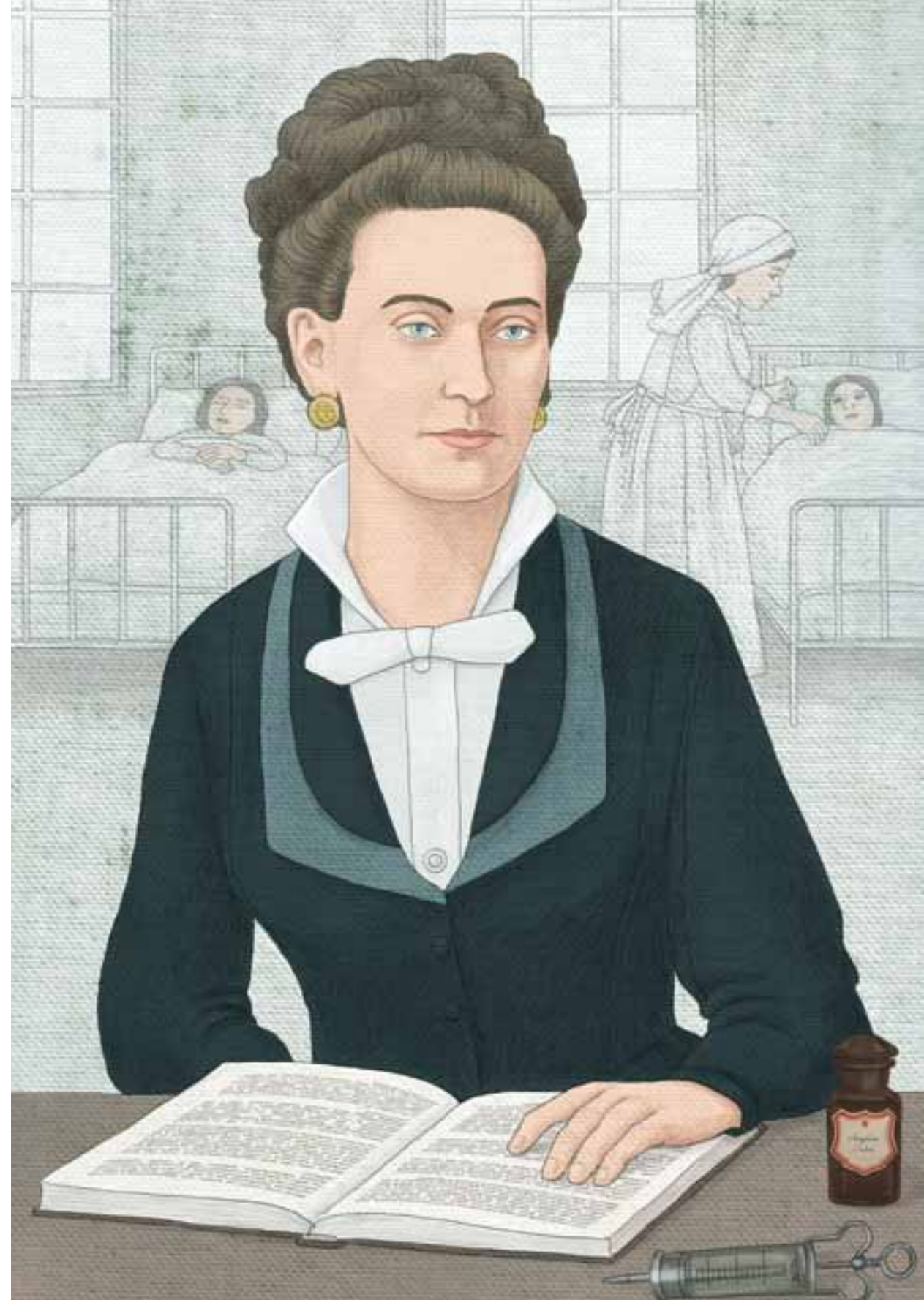
Egy nap a legnagyobb megdöbbenésére egy férfi kereste fel a szülészeti rendelőben. A negyvenéves Wartha Vince vegyészprofesszor az ízületi panaszaira keresett orvosságot. Vilma segített is rajta, a professzor pedig nemcsak hálás volt a doktornőnek, hanem feleségül is vette. Lebeszélte arról, hogy szülésznőként keresse a kenyerét, de csak azért, hogy az asszony minden idejét a tudományos pályának és a női egyenjogúsági mozgalomnak szentelhesse. Nemsokára kislányuk született, akit szintén

Vilmának neveztek el. A közvélemény ezen is megbotránkozott, mert az anya már negyvenéves volt.

Évek teltek el, mire Vilma cikkei és bátor kiállása eredményeképpen a király 1895-ben rendeletet adott ki arról, hogy a nők Magyarországon is tanulhatnak az egyetemen bölcsészetet, orvostudományt és gyógyszerészetet. 1897. május 14-én Hugonnai Vilma végre Magyarországon is átvehette orvosi diplomáját. Onnantól saját rendelőt nyithatott, ahol elsősorban nőket és szegényebb betegeket kezelte.

Harca azonban ezzel sem ért véget. Lépten-nyomon szembetalálkozott olyan férfiakkal, akik ellenezték, hogy a nők tanuljanak, és tudományos pályára léphessenek. A *nőmozgalom Magyarországon* című tanulmányában Hugonnai Vilma részletesen cáfolta a női egyenjogúság ellenzőinek érveit. Mindent megtett azért is, hogy lányok számára szervezzen gimnáziumokat. Tudományos pályáján a gyermeknevelés, az egészségvédelem, valamint a nők oktatásának és foglalkoztatásának kérdései érdekelték. Éveken át tanított az Országos Nőképzési Egyesületben. Mégis sokáig kellett várnia, hogy megtörjön vele szemben az ellenállás.

1914-ben aztán kitört az első világháború, és a sebesültek ellátására nem volt elég szakember. Vilma hatvanhét évesen végezte el a katonai orvosi tanfolyamot. Csatlakozott hozzá nyolcvannégy pályatársa is, szinte minden nő, aki addig orvosi diplomát szerzett Magyarországon. Orvosként katonai kitüntetésben részesült, mivel kolléganőivel és vöröskeresztes ápolónőkkel együtt betegmegfigyelő állomásokat hozott létre a háború alatt. Doktor Hugonnai Vilma, az első magyar orvosnő már életében jelképpé vált, minden tanulni vágyó lány példaképévé. Rendelőjét a betegek még hetvenéves kora után is látogatták.

MOSOLYKA

HOZLEITER FANNY

Budapest, 1988. november 17.

SZERZŐ: Mesterházi Mónika

ILLUSZTRÁTOR: Bódi Kati

Hol volt, hol nem volt, nem is olyan nagyon régen, hiszen most történik. Él közöttünk egy fiatal nő, Fanny, más néven Mosolyka, akit sokan ismernek és szeretnek, amióta blogot ír. A blogjáról megtudhatjuk, hogy számára milyen – egyelőre még – kerekesszékkal a világ, és egy kerekesszékes lány mi mindenre képes, ha tesz is érte. Hiszen az ő életének éppúgy része a fejlődés, mint akárki másénak. Megmutatta magát az embereknek, aztán szerelmes lett, sőt hozzá is ment a szerelméhez, Sándorhoz. És most már sok humorral és bölcsességgel másoknak segít hinni abban, hogy el tudják érni, amit igazán szeretnének.

Hogyan jutott el idáig? Fanny hétéves korára kerekesszékekben találta magát. Nehezen tudott járni, és a szék megkönnyítette, hogy ide-oda menjen, ezért játéknak vette. Sokáig nem is gondolkozott rajta, hiszen boldog gyerekkora volt. Ugyanolyan iskolába járt, mint a többi gyerek, és folyton együtt lehetett a futkározó osztálytársaival. Ő volt a szeplős-mosolygós lány, akit mindenki ismer. Fannyt semmiből nem hagyták ki, és nem is kivételeztek vele. Ugyanolyan feladatokat kapott, mint a többiek. Kénytelen volt hát mindig kitalálni, hogyan oldja meg azt, ami másnak nem okoz gon-

dot, hogyan érje el, amit akar... szó szerint is. Így vált belőle igazi alkotó-megoldó ember. Az osztályfőnöke természetesnek vette, hogy Fanny is részt vesz az osztálykirándulásokon. Odafigyelt rá, hogy akadálymentes helyekre menjenek. Nem felejtette el, hogy egy kerekesszék nem tud felrepülni egy lépcsőn, ezért ha egy múzeum vagy koncertterem bejárata nem a földszinten volt, lift kellett vagy rámpa. Tudjátok, az a lejtős deszka vagy fém, ami összeköti a szinteket. De néha a segítő kezek is jól jönnek persze. Fanny meg a széke még a szalagavató táncban is szerepelt!

Ám addig a percig hosszú és nehéz időszakon át vezetett az út. Fanny kamaszkorában ébredt rá igazán, hogy más, mint a többiek, és elkésérítette, hogy nem tud szabadon mozogni. Nem sokkal később elveszítette az édesanyját, akit nagyon szeretett, és aki a bizakodásával és gondolataival a példaképe volt. Ráadásul tizenöt éves korában megtalált otthon egy orvosi papírt a saját állapotáról. Azt olvasta benne, hogy már túl van az élete felén, talán csak tizennyolc éves koráig fog élni. Kétségbeesett. Most az ilyen nagy szomorúságokra már azt mondja: erősre sírta magát. „Sokáig kerestem a miértekre a választ – meséli. – Vajon miért lettem beteg? Miért küzdjek tovább? Mára azonban már tudom. Azért, hogy megmutassam a világnak: nincs lehetetlen!” Hatalmas lelki erővel összeszedte hát magát, és eldöntötte, hogy csak azért is a legjobbat hozza ki az életéből. Nem törődik azzal, mit mondanak az orvosok, és olyan szabad lesz, amennyire csak tud. A jelennek fog élni, és nem adja fel. Annyi mindent akart átélni, amennyit csak lehet!

Kicsi dolgokkal kezdte. Amikor az édesapja próbálta óvni, ő mindig feszegette a határokat. Ha csak a térre engedték le, ő átvágott az utca túloldalára. Mikor az apja úgy tudta, hogy Budapesten van, elindult a Balatonhoz. Fanny azt sem hagyta, hogy a városi közlekedés szabjon határt a lehetőségeinek. Vannak olyan külföldi városok, ahol sokkal többen gurulnak az utcán kerekesszékkal. Talán ti is jártatok ilyen helyeken. Szerintetek ott több ember él fogyatékossgal, mint Magyarországon? Dehogy! Csakhogy nálunk nagyon sokan el se indulnak otthonról, mert a lépcsőn csak segítséggel tudnának lejutni. De Fanny nem törődött az

akadályokkal. Egyszer kedve támadt elmenni egy koncertre, ami metróval csak húszpercnyire volt, alacsony padlós buszokkal viszont több órán át zötykölődhetett volna, mire odaér. Felhívta a metró központját, és udvariasan megkérdezte, hogy ha azon az állomáson száll föl, ahol van lift is, nem csak mozgólépcső, akkor hol fog tudni kiszállni a koncert közelében. Megtudta, hogy sehol: ezen a metróvonalon egyetlen liftes állomás van... És mit csinált Fanny? Mégis nekivágott, nem akart órákat buszozni. Talán szerencséje is volt, de nagyon sokat jelentett, hogy mindig mosolyog, és belenéz az emberek szemébe. Végül talált segítőt, akik megtartották a székét a mozgólépcsőn, és az utcára is felcipelték az aluljáróból. Közben biztos izgult, hiszen hogyha nem kap segítséget, a metrómegállóban reked. Úgyhogy igen, jól gondoljátok, a város is tehetne valamit azért, hogy ne kelljen hősnek lenni egy ilyen utazáshoz.

Ugye mondtam, hogy Fanny belenéz az emberek szemébe? Bizony rájött, hogy neki kell megtennie az első lépést a többiek felé. A gyerekeknek általában nem okoz gondot, ha valakit kerekesszékekben látnak, sőt a kicsik szívesen felkapaszkodnának a szék hátára, hogy gurulhassanak. De a nagyobbak már zavarban vannak, nem tudják, mit kell csinálni. Pedig hát: semmi különös. Fannynak sokan fel merik tenni a kérdéseiket is. Néha persze elég vicces dolgokat mondanak. „Oké, hogy kerekesszékekkel közlekedsz, de azért a végére gyalog mész ki, ugye?” „Gondolom, akkor a párod is sérült, ugye?” „Maradjon csak ülve, ne fáradjon!”

Fanny nagy vágya, hogy az izmait, a mozgását folyton fejlesztve elhagyhassa a kerekesszéket, és még függetlenebb életet éljen a férjével. De szinte ugyanennyit dolgozik a lelkén, amivel másokat is lelkesít. *Te döntesz* – hirdeti első könyve címe, és folytatása, amit már a házassága idején írt, a *Lélekkód*. Hamarosan filmet is láthatunk az életükről. „Szerintem nem feltétlen az a fogyatékossgal élő, aki kerekesszékekkel közlekedik, vagy nehezebben beszél – mondja. – Ha valaki nem tud szeretni, vagy nem engedi, hogy szeressék, az sokkal nagyobb fogyatékossgal.”

